

تعریف هویت وجودی انسان در ارتباط با خداوند؛ وجه ممیز انسان‌شناسی قرآن

قرآن بیش از آن که یک نظر متافیزیکی را راجع به انسان مطرح کند، بیشتر به طرح این مطلب می‌پردازد که انسان هویتی وجودی دارد که این هویت وجودی در واقع در مواجهه با خداوند تعریف می‌شود.

قرآن بیش از آن که یک نظر متافیزیکی را راجع به انسان مطرح کند، بیشتر به طرح این مطلب می‌پردازد که انسان هویتی وجودی دارد که این هویت وجودی در واقع در مواجهه با خداوند تعریف می‌شود. همدل، داد که این همت همدل، در واقع در مواجهه با خداوند تعریف می‌شود. حجت‌الاسلام و المسلمین علیرضا قائمی‌نیا، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، به بیان نکاتی در باب انسان‌شناسی قرآنی پرداخت و گفت: به یک معنا، تمام مطالبی که در قرآن آمده است، حول انسان‌شناسی شکل گرفته است و توضیحی است در این باب که انسان چیست، ماهیت آن چیست و چه معجونی انسان را ساخته است و همچنین این که این انسان کجا بوده، به کجا آمده و به کجا خواهد رفت.

قائمی‌نیا ادامه داد: تمام مطالبی که در قرآن هست، به یک معنا با خود انسان ارتباط دارد و شاید بتوان گفت که قرآن یک کتاب انسان‌شناسی است؛ البته نه انسان‌شناسی به معنای آنترپولوژی مرسوم امروزی، بلکه به معنایی خاص که تحلیلی متفاوت از انسان را در بر می‌گیرد.

دسته‌بندی مطالب مرتبط با انسان در قرآن

وی با اشاره به دسته‌بندی مطالب قرآن در باب انسان، بیان کرد: دسته‌ای از مطالبی که در قرآن راجع به انسان آمده است، به کیفیت آفرینش انسان مربوط است و این که انسان به عنوان مثال از گل آفریده و روح الهی در آن دمیده شد. این دسته آیات به کیفیت آفرینش انسان و سرشت انسان اشاره دارد و به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهد که انسان در درون خود چه دارد و از چه چیزهایی آفریده شده است.

قائمی‌نیا عنوان کرد: بخشی از مطالب قرآن نیز به زمینه‌های قبل از پیدایش انسان و این که چگونه کار به جایی رسید که خدا انسان را آفرید، می‌پردازد. گفت‌وگویی که خدا با ملائکه دارد و گفت‌وگویی که با شیطان دارد و مطالبی که درباره این است که خداوند چرا می‌خواهد انسان را بیافریند از این دسته مطالب‌اند.

وی با اشاره به بخش دیگری از این مطالب که به زندگی انسان در عالم مربوط می‌شود، اظهار کرد: قسمتی از مطالب انسان‌شناختی قرآن به این مربوط می‌شود که انسان در عالم چگونه زندگی می‌کند و در عالم بودن، انسان چگونه است و انسان چه ارتباطی با عالم دارد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با اشاره به بخش دیگری از آیات قرآن که حاوی مطالب انسان‌شناختی است، گفت: بخشی از مطالب انسان‌شناختی قرآن نیز در آن جا بیان شده است که قرآن به زندگی انسان در عوالم دیگر، مانند بعد از مرگ و قیامت و اتفاقاتی که در این عوالم برای انسان می‌افتد، پرداخته است.

قرآن و هویت وجودی انسان

قائمی‌نیا همه مباحث قرآن را ناظر به انسان‌شناسی‌ای متفاوت از انسان‌شناسی مرسوم دانست و بیان کرد: اگر بخواهیم دقیق‌تر در باب انسان‌شناسی قرآن سخن بگوئیم، باید به این نکته توجه داشته باشیم که گرچه می‌توان از قرآن نظرات متافیزیکی در باب انسان را هم استفاده کرد، اما قرآن بیش از آن که یک نظر متافیزیکی را راجع به انسان مطرح کند، بیشتر می‌خواهد این مطلب را طرح کند که انسان یک هویت وجودی دارد که این هویت وجودی در واقع در مواجهه با خداوند تعریف می‌شود.

وی با تأکید بر این که این مواجهه وجودی و رابطه وجودی را بایستی در مقابل یک رابطه متافیزیکی فهمید، گفت: روابطی که خدا و انسان در قرآن دارند، بیشتر روابطی وجودی است و نه روابطی مفهومی و فلسفی. در حقیقت انسانیت انسان، در قرآن در مواجهه با خدا و قائم به رابطه وجودی با خدا تصویر می‌شود.

وی افزود: تفاوتی که میان نگاه قرآن به انسان با دیگر نگاه‌ها هست به این نکته بر می‌گردد که انسان از نظر قرآن هویتی دارد که در مواجهه با خدا شکل می‌گیرد و در مواجهه با خداست که آن وجود انسان در واقع به انسانیت خود می‌رسد؛ اگر آن مواجهه صورت نگیرد انسان «كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا» (فرقان/44) می‌شود.